พลวัตของโครงสร้างอำนาจและการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

Dynamics of Power Structures and the Adaptation of Local Political Groups in the Election of the Chonburi Provincial Administrative Organization Chief Executive (PAO Chief) and Members of the Chonburi Provincial Administrative Organization Council (PAO Councilors) in 2025

โอฬาร ถิ่นบางเตียว (Olarn Thinbangtieo)
รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
Associate Professor, Ph.D., Lecturer, Department of Government, Faculty of Political Science and Law, Burapha University
E-mail: olarn1977@gmail.com

Received: 27 April 2025
Revised: 2 June 2025
Accepted: 5 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตของโครงสร้างอำนาจและการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2568 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า พลวัตโครงสร้างอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้เปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างอำนาจขั้วเดียวที่กลุ่มบ้านใหญ่บางแสนครอบงำ มาเป็นโครงสร้างอำนาจแบบ 3 ขั้ว ได้แก่ กลุ่มบ้านใหญ่ กลุ่มพลังใหม่ และพรรคประชาชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การปรับตัวของกลุ่มการเมืองในหลายมิติ ได้แก่ (1) การปรับตัวไปสู่การเมืองเชิงนโยบาย (2) การปรับตัวในเชิงกลยุทธ์การหาเสียง (3) การจัดการคณะทำงานในสนามเลือกตั้ง และ (4) การตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนในด้านธรรมาภิบาล การวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบของการเมืองสามขั้วในระดับท้องถิ่น และการปรับตัว

เชิงซ้อนของกลุ่มการเมืองภายใต้พลวัตทางอำนาจ อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงการขยายบทบาทของพรรคการเมืองระดับชาติเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นในบริบทที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น

คำสำคัญ: พลวัตของโครงสร้างอำนาจ, การปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น, การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.), สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.), การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2568, การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2568

Abstract

This study aims to examine the dynamics of power structures and the adaptation of local political groups in the 2025 election of the President and Members of the Chonburi Provincial Administrative Organization Council. Employing qualitative research methods, the study draws on in-depth interviews and documentary analysis. The findings reveal that the local political power structure in Chonburi has shifted from a single-pole structure dominated by the Bangsaen political dynasty to a three-pole configuration comprising the Bangsaen group, the New Power group, and the People's Party. This transformation has led to the adaptation of political groups in several dimensions: (1) a shift toward policy-oriented politics, (2) strategic adjustments in electoral campaigning, (3) management of campaign teams, and (4) responsiveness to public expectations regarding good governance. This research contributes new knowledge on the model of tripolar politics at the local level and the complex adaptations of political groups under shifting power dynamics. It also highlights the expanding role of national political parties in local politics within a context of heightened political awareness among the public.

Keywords: power structure dynamics, adaptation of local political groups, Chonburi PAO presidential election, Chonburi PAO council election, Provincial Administrative Organization (PAO) election 2025

บทนำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ถือได้ว่าเป็นสนามอำนาจที่มีความสำคัญมากสำหรับกลุ่มการเมืองในจังหวัด ทุกกลุ่มอำนาจทางการเมืองในจังหวัดต่างต้องการเข้าไปยึดครองอำนาจในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำให้การแข่งขันทางการเมืองในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิก

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) มีความเข้มข้นในทุกจังหวัด เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด มีงบประมาณดำเนินการค่อนข้างมาก มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมหลายมิติในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ทำให้กลุ่มการเมืองในระดับจังหวัดมองเห็นโอกาสในการอาศัยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นฐานในการสร้างและขยายฐานอำนาจทางการเมืองให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดและเป็นแหล่งในการสะสมทุนทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมผ่านการจัดทำโครงการบริการสาธารณะต่าง ๆ ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2568)

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี 2568 ก็เป็นการต่อสู้แข่งขันกันระหว่าง 3 ขั้วอำนาจ ประกอบไปด้วย 1. นายวิทยา คุณปลื้ม จากทีมเรารักชลบุรี 2. น.ส.ชุดาภัค วสุเนตรกุล จากพรรประชาชน และ 3. นายประมวล เอมเปีย จากทีมชลบุรีแบบใหม่ แม้ว่านายก อบจ. คู่ต่อสู้หลักจะเป็นการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มบ้านใหญ่กับพรรคประชาชนในฐานะขั้วอำนาจใหม่ แต่เมื่อพิจารณาจากผู้สมัคร ส.อบจ. จะพบว่า มาจากตัวแทนของ 3 กลุ่มอำนาจการเมืองหลัก ประกอบด้วย 1. กลุ่มเรารักชลบุรี (บ้านใหญ่บางแสน) 2. กลุ่มพลังใหม่ (สุชาติ ชมกลิ่น) และ 3. พรรคประชาชน

จากทั้งหมดข้างต้นย่อมสะท้อนให้เห็นว่า การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) จะเป็นภาพสะท้อนพลวัตและความซับซ้อนของอำนาจการเมืองโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้อย่างดี รวมไปถึงการปรับตัวของกลุ่มการเมืองปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงสร้างสนใจให้ผู้วิจัยศึกษาถึงพลวัตของโครงสร้างอำนาจและการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

คำถามวิจัย

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568 มีผลสัมพันธ์กับพลวัตของโครงสร้างอำนาจการเมืองในจังหวัดชลบุรีและกลุ่มการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจมีการปรับตัวอย่างไรในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.)

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาพลวัตของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

ขอบเขตการศึกษา

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่จังหวัดชลบุรี** เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นในประเด็นการเมืองท้องถิ่น บ้านใหญ่ ตระกูลการเมือง และการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) เป็นการเลือกตั้งที่ถูกจับตาสถานการณ์การเมืองของกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ที่ต่อสู้แข่งขันในสนามการเมืองของการเลือกตั้ง

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา** ผู้วิจัยได้วางขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ พลวัตของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568 และการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

3. **ขอบเขตด้านระยะเวลา** ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาแม้ว่าผู้วิจัยกำหนดไว้หลังรัฐประหาร 2557 ที่พลวัตโครงสร้างอำนาจการเมืองของจังหวัดชลบุรีมีลักษณะการเปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างอำนาจการเมืองขั้วอำนาจเดียวกลายเป็นโครงสร้างอำนาจการเมืองแบบ 3 ขั้วอำนาจ เป็นจุดเริ่มต้นจนถึงการเลือกตั้งการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) ที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) กำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันเสาร์ที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะสามารถทำให้เข้าใจสถานการณ์พลวัตโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

2. คาดว่าผลการศึกษาจะทำให้สามารถเข้าการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

3. คาดว่าผลการศึกษาจะได้องค์ความรู้ใหม่ในระดับพื้นที่เกี่ยวกับพลวัตของโครงสร้างอำนาจและการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ) พ.ศ. 2568

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวคิดการเมืองท้องถิ่น (Local Politics) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น (Local Power Structure) แนวคิดเครือข่ายอำนาจ (Power Network) และแนวคิดการเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Election) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและการเก็บรวมรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ โดยการรวบรวมข้อมูลศึกษาวิจัยครั้งจากเอกสาร งานวิจัย บทความ ข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองและการเลือกตั้งนายก อบจ. และ ส.อบจ. ภายในจังหวัดชลบุรี และลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสังเกตการณ์ (Observation) อย่างต่อเนื่อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In–depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างหลากหลายรอบด้านจนข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูลหลัก** (Key Informant)

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Informant) อย่างเฉพาะเจาะจงเป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1. กลุ่มประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่สนใจการเมืองและติดตามการเมืองในจังหวัดชลบุรีมาอย่างยาวนาน 2. กลุ่มนักการเมืองทั้งในระดับชาติและนักการเมืองในระดับท้องถิ่น จากขั้วอำนาจต่าง ๆ ภายในจังหวัดชลบุรีทั้งกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน กลุ่มพลังใหม่ และกลุ่มพรรคประชน และ 3. สื่อสารมวลชนท้องถิ่นที่เกาะติดการเมืองในจังหวัดชลบุรีมาอย่างนานนาน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล**

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยยังมีการใช้แนวสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ยืดหยุ่นได้ตามบริบทระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ และผู้วิจัยใช้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมกลับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการการสังเกตจากพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมองเกี่ยวกับประเด็นการเมืองของการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

3. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จาการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการจัดกลุ่มข้อมูลและการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึกในภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบอุปนัย (Inductive Approach) การวิเคราะห์จะเป็นการตีความปรากฏการณ์ทางสังคมโดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1. การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูลจะสรุปสิ่งที่ได้สัมภาษณ์โดยจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ 2. การตีความในเชิงเหตุและผลในลักษณะแบบแผนตามโจทย์วิจัยอย่างเคร่งครัด 3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางอำนาจภายใต้โครงสร้างอำนาจ การปรับตัวของกลุ่มการเมืองในการการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

4. การตรวจสอบข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการ ดังนี้ 1. การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน ในการวิจัยนี้จะใช้ผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดอื่นหลากหลาย 2. การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ในการวิจัยนี้จะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ มาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 3. การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน และ 4. การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในสถานที่ต่างกัน

ผลการวิจัย

การศึกษาพลวัตของโครงสร้างอำนาจกับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

การศึกษาสามารถสรุปค้นพบได้ว่า กว่า 4 ทศวรรษที่โครงสร้างอำนาจการเมืองของจังหวัดชลบุรีมีลักษณะเป็นโครงสร้างอำนาจแบบขั้วอำนาจเดียวรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่บ้านใหญ่บางแสน ภายใต้บารมีทางการเมืองของสมชาย คุณปลื้ม (กำนันเป๊าะ) จนสามารถสถาปนาโครงสร้างอำนาจการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจการเมืองไว้ในขั้วอำนาจเดียว หรือที่รู้จักกันอย่างกว้างในจังหวัดชลบุรีและภาคตะวันออกในนาม “กลุ่มบ้านใหญ่บางแสน” (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2554)

กลุ่มบ้านใหญ่บางแสนมีเครือข่ายอำนาจครอบคลุมปริมณฑลสนามอำนาจการเมืองในจังหวัดชลบุรีทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เครือข่ายองค์ปกครองท้องถิ่นทุกระดับ (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล) เครือข่ายการปกครองท้องที่ (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) เครือข่ายกลไกราชการในจังหวัด (ข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร) รวมไปถึงภาคธุรกิจเอกชนและภาคสังคม (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2563) ภายใต้โครงสร้างอำนาจแบบขั้วอำนาจเดียวทำให้กลุ่มบ้านใหญ่บางแสนสามารถกุมความได้เปรียบในทุก ๆ ด้านทั้งเครือข่ายอำนาจ ทุนทางสังคม โครงข่ายระบบอุปถัมภ์ ทรัพยากรทางการเมือง รวมถึงประสบการณ์ทางการเมืองที่เหนือคู่แข่งทางการเมืองตลอดมา ส่งผลให้การแข่งขันทางการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจขั้วเดียวสามารถครองอำนาจในจังหวัดชลบุรีได้อย่างยาวนาน

ภาวะการสั่นคลอนโครงสร้างอำนาจการเมืองขั้วอำนาจเดียวเกิดขึ้นหลังรัฐประหาร 2557 มีลักษณะการเปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างอำนาจการเมืองขั้วอำนาจเดียวกลายเป็นโครงสร้างอำนาจการเมืองแบบ 3 ขั้วอำนาจ หรือ การเมือง 3 เส้า ประกอบด้วย 1. เครือข่ายอำนาจกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน

(คุณปลื้ม) 2. เครือข่ายอำนาจกลุ่มพลังใหม่ (สุชาติ ชมกลิ่น) และ 3. เครือข่ายอำนาจแนวร่วมของพรรคประชาชน มีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (คุณปลื้ม) ยังเป็นกลุ่มอำนาจการเมืองหลักภายในจังหวัดชลบุรีที่มีแกนกลางของอำนาจอยู่ที่ตระกูลคุณปลื้ม โดยมีสนธยา คุณปลื้ม และวิทยา คุณปลื้ม เป็นแกนนำหลักของกลุ่ม และมีแกนนำคนสำคัญ เช่น สท.เหี่ยว (ภาสกร หอมหวล) กำนันนัย (วินัย พ้นภัยพาล) นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา และนายกบูรณ์ (ไพบูรณ์ พันธ์สนิท) อดีตนายกเทศมนตรีตำบลบ่อทอง ทั้งหมดเป็นกลุ่มคนใกล้ชิดกำนันเป๊าะที่มีความรักเคารพและจงรักภักดีกับตระกูลคุณปลื้มและยังให้ความเคารพต่อลูกของกำนันเป๊าะมาถึงปัจจุบัน แกนนำเหล่านี้เป็นกำลังหลักและมีบทบาทสูงในการสนับสนุนกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน ทำงานประสานกับสนธยา คุณปลื้มและวิทยา คุณปลื้ม อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาฐานอำนาจของกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน ทำให้กลุ่มบ้านใหญ่บางแสนยังเป็นศูนย์รวมบรรดานักการเมืองและผู้กว้างขวางทั้งจังหวัดชลบุรีที่ยังให้ความเคารพและศรัทธากำนันเป๊าะ รวมถึงสนธยา คุณปลื้ม และวิทยา คุณปลื้ม ถือว่าเป็นกลุ่มอำนาจหลักของจังหวัดชลบุรี (แกนนำกลุ่มบ้านใหญ่, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2568)

2. กลุ่มพลังใหม่ (สุชาติ ชมกลิ่น) เป็นกลุ่มอำนาจที่เกิดขึ้นใหม่หลังรัฐประหาร 2557 หลังจากสุชาติ ชมกลิ่น มีความขัดแย้งกับสนธยา คุณปลื้ม และแกนนำของกลุ่มบ้านใหญ่เรื่องการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในโควต้าของกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน ในการเลือกตั้ง ส.ส.จังหวัดชลบุรี เมื่อปี 2562 และการตอบโต้ในช่องทางการสื่อสารออนไลน์ แม้ไม่ได้ระบุชื่อแต่เป็นที่รับรู้และเข้าใจได้ว่า หมายถึงใครทำให้ความสัมพันธ์ขาดสะบั้น ไม่สามารถปะนีปะนอมได้อีกต่อไป หลังจากสุชาติ ชมกลิ่น ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานในสมัยรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เขากลายเป็นนักการเมืองที่บทบาทสูงในรัฐบาลมี ส.ส. ในกลุ่มจำนวนมาก และสุชาติ ชมกลิ่น ยังมีความใกล้ชิดกับ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา บารมีทางการเมืองที่สูงขึ้นของสุชาติ ชมกลิ่น ทำให้เขามั่นใจในการสถาปนาขั้วอำนาจการเมืองใหม่ในจังหวัดในนาม “กลุ่มพลังใหม่” มาต่อสู้แข่งขันกับกลุ่มบ้านใหญ่ โดนแกนนำหลักของกลุ่มพลังใหม่ส่วนใหญ่ คือ กลุ่มคนที่แตกตัวหรือมีความขัดแย้งกับกลุ่มบ้านใหญ่ทั้งสิ้น เช่น สุรพงศ์ นำชัยรุจิพงศ์ (ส.จ.ตี๋) สมเจตน์ เกตุวัตถา นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพระ (กำนันเผือก) วิชิต ชิตวิเศษ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านสวน ส.ส.เป้า จิรวุฒิ สิงห์โตทอง รณเทพ อนุวัฒน์ อดีต ส.ส. ชลบุรี และมานพ ประกอบธรรม ฯลฯ (แกนนำกลุ่มพลังใหม่, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2568)

3. คณะก้าวหน้าและพรรคประชาชน กลุ่มอำนาจใหม่ที่เติบโตมาจากกระแสพรรคอนาคตใหม่ปรากฏการณ์ธนาธร-พิธาที่มีกระแสสูงมากในกลุ่มคนรุ่นใหม่และกลุ่มชนชั้นกลาง (Middle Class) ในจังหวัดชลบุรี คนรุ่นใหม่และกลุ่มชนชั้นกลางที่เป็นแนวร่วมสำคัญ เป็นกลุ่มประชากรกลุ่มใหม่ที่ไม่มีความผูกพันอันใดกับกลุ่มการเมืองใดถือว่าเป็น “กลุ่มคนนอก” ที่อยู่นอกโครงสร้างอำนาจการเมืองท้องถิ่น

พวกเขาจึงกลายเป็นประชากรที่มีอิสระในการตัดสินใจทางการเมืองอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มการเมืองไม่สามารถควบคุมการตัดสินใจทางการเมืองของประชากรกลุ่มนี้ได้

พรรคประชาชน ในปัจจุบันมีแกนนำหลักในจังหวัดอยู่ที่ ส.ส.พรรคประชาชน ประกอบด้วย นายวรท ศิริรักษ์ นางสาววรรณิดา นพสิทธิ์ นายชวาล พลเมืองดี นางสาวกฤษฎิ์ ชีวะธรรมานนท์ นายสหัสวัต คุ้มคง นายจรัส คุ้มไข่น้ำ นายยอดชาย พึ่งพร และนางสาวเบญจา แสงจันทร์ หลังจากชนะเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดชลบุรี 2 ครั้ง 2562 - 2566 และการเพิ่มขึ้นของ ส.ส.เขต สร้างความมั่นใจในกระแสและเครือข่ายของพรรคตั้งแต่พรรคอนาคตใหม่จนถึงพรรคประชาชน ในปัจจุบันเครือข่ายแนวร่วมของพรรคประชาชนได้ส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้งในสนามท้องถิ่น อบจ. และเทศบาล ต่อสู้กับ 2 ขั้วอำนาจทั้งบ้านใหญ่และพลังใหม่

การศึกษาพบว่า ภายใต้พลวัตของโครงสร้างอำนาจการเมืองในจังหวัดชลบุรีมีผลสัมพันธ์กับการเมืองของการเลือกตั้งนายก อบจ. และ ส.อบจ. 2568 ทำให้การเมืองของการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการต่อสู้กันระหว่าง 3 ขั้วอำนาจ ประกอบด้วย 1. กลุ่มบ้านใหญ่ 2. กลุ่มพลังใหม่ และ 3. พรรคประชาชน การก่อรูปและตกผลึกเป็นกลุ่มอำนาจการเมือง 3 ขั้วอย่างชัดเจน มีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (ตระกูลคุณปลื้ม) ในการเลือกตั้งนายก อบจ. และ ส.อบจ. ครั้งนี้กลุ่มบ้านใหญ่ ในฐานะกลุ่มการเมืองหลักได้ส่งวิทยา คุณปลื้ม อดีตนายก อบจ. 4 สมัย ในสมัครนาม “กลุ่มเรารักชลบุรี” กับ ส.อบจ. ทั้งหมด 40 เขตเลือกตั้งจาก 42 เขตเลือกตั้ง โดยผู้สมัคร ส.อบจ. ของกลุ่มเรารักชลบุรี มีผู้สมัครที่เป็นที่เป็นอดีต ส.อบจ. มาหลายสมัยและผู้สมัครหน้าใหม่ที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ สังเกตได้ว่ากลุ่มบ้านใหญ่บางแสน พยายามส่งสัญญาณการปรับตัวทางการเมืองเพื่อรองรับสถานการณ์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงในอนาคตภายใต้พลวัตของโครงสร้างอำนาจทางการเมืองใหม่ (นักข่าวท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2568) ในขณะเดียวกันบรรดาแกนนำหลักของกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (ตระกูลคุณปลื้ม) อย่างสนธยา คุณปลื้ม สท.เหี่ยว (ภาสกร หอมหวล) กำนันนัย (วินัย พ้นภัยพาล) นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา และนายกบูรณ์ (ไพบูรณ์ พันธ์สนิท) อดีตนายกเทศมนตรีตำบลบ่อทอง ได้ทำหน้าที่ประสานเครือข่ายอำนาจของกลุ่มบ้านใหญ่ ทั้งที่เป็นกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และเครือข่ายกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงบรรดากลุ่มที่แตกตัวออกจากกลุ่มบ้านใหญ่ก่อนหน้านี้ให้กลับมาผนึกกำลังกระชับอำนาจสร้างเอกภาพในกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (ตระกูลคุณปลื้ม) อีกครั้งเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับเมือกับการเลือกตั้ง อบจ. 2568 และการเตรียมความพร้อมในการเลือกตั้ง ส.ส. 2570 (นักข่าวท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2568)

2. กลุ่มพลังใหม่ ในการเลือกตั้งนายก อบจ. 2568 ท่าทีของนายสุชาติ ชมกลิ่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ แกนนำกลุ่มพลังใหม่มีความชัดเจนมากขึ้นในการแสดงบทบาทของกลุ่มพลังใหม่ในการเลือกตั้ง อบจ. ครั้งนี้ โดยนายสุชาติ ชมกลิ่น ประกาศอย่างชัดเจนให้การสนับสนุนเต็มที่หากผู้ลง

สมัครนายก อบจ.ชลบุรี เป็นสมเจตน์ เกตุวัตถา อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพระ และอดีตผู้ลงสมัคร ส.ส.พรรครวมไทยสร้างชาติ เขต 6 ชลบุรี หรือพลอยลภัสร์ สิงห์โตทอง บุตรสาวของจิรวุฒิ สิงห์โตทอง (ส.ส.เป้า) ส.ส.ชลบุรี เขต 4 พรรครวมไทยสร้างชาติ อดีตผู้สมัคร นายก อบจ. 2564 ในนามกลุ่ม Change ชลบุรี ที่มีธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และคณะก้าวหน้าให้การสนับสนุนอีกแรง แต่หากทั้ง 2 คนตัดสินใจไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งนายก อบจ.ชลบุรี ก็จะไม่พิจารณาคนอื่นลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่ปรากฏว่าทั้งสองท่านตัดสินใจไม่ลงสมัครนายก อบจ. ในนามกลุ่มพลังใหม่

หลังจากไม่มีใครประสงค์ลงสมัครนายก อบจ. ในนามกลุ่มพลังใหม่ แกนนำกลุ่มอย่างนายสุรพงศ์ นำชัยรุจิพงศ์ ได้ปรับแผนยุทธศาสตร์ทางการเมืองใหม่ หันมาสนับสนุนผู้สมัคร ส.อบจ.ในนามของกลุ่มพลังใหม่แทนและได้มีการคัดเลือกผู้ที่จะลงสมัคร ส.อบจ.ชลบุรี จากทั้งหมด 42 เขต ทางกลุ่มพิจารณาแล้วส่งผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมด 36 เขตเลือกตั้ง โดยส่วนใหญ่จะคัดเลือกคนรุ่นใหม่ มีรากเหง้าทางการเมือง (ลูกหลานเครือข่ายนักการเมืองในกลุ่มพลังใหม่) ในการแข่งขัน กลุ่มพลังใหม่ประกาศพร้อมสู้ศึกเลือกตั้งเต็มที่กับคู่แข่งขันไม่ว่าเป็น กลุ่มเรารักชลบุรี หรือพรรคประชาชน ที่หลายคนอาจมองว่าหากกลุ่มเรารักชลบุรี แข่งกับกลุ่มพลังใหม่ชลบุรี และพรรคประชาชนจะเป็นตาอยู่ (มติชนออนไลน์, 2567ก)

3. คณะก้าวหน้าและพรรคประชาชน หลังจากพ่ายแพ้ในการเลือกตั้ง นายก อบจ. 2564 คณะก้าวหน้ายังทำงานการเมืองในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าภายในขบวนคณะก้าวหน้าในจังหวัดชลบุรีจะมีความเห็นต่างในยุทธศาสตร์ทางการเมืองและวางแผนยุทธศาสตร์การเดินเกมทางการเมืองผิดพลาดหลายครั้ง แต่ข้อได้เปรียบของพรรคประชาชน คือ คะแนนนิยมในกลุ่มชนชั้นกลางและคนรุ่นใหม่ยังสูงอยู่มาก ยังรักษาระดับคะแนนนิยมได้ดี แม้ว่าจะแพ้การเลือกตั้ง นายก อบจ. 2564 แต่กลับมาคว้าชัยชนะในการเลือกตั้ง ส.ส. 2566 ในนามพรรคก้าวไกลได้ถึง 7 เขต สถานการณ์ดังกล่าวทำให้พรรคประชาชนเห็นโอกาสความหวังในการขยายพื้นที่การเมืองเข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่น (ผู้สนับสนุนพรรคประชาชน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2568)

ในสนามการเมืองท้องถิ่นหลังจากพ่ายแพ้ในการเลือกตั้ง นายก อบจ. 2564 ของคณะก้าวหน้าหรือพรรคประชาชนในปัจจุบันได้วางยุทธศาสตร์ทางการเมืองเพื่อเตรียมความพร้อมในการเลือกตั้ง 2568 อย่างต่อเนื่อง แต่เป็นการเดินเกมการเมืองที่ผิดพลาดมากหลังจากธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประกาศจับมือกับตระกูลการเมืองก่อนหน้านี้ ทั้งที่เคยแสดงจุดยืนว่าต้องการทำงานการเมืองแบบใหม่ สร้างความไม่พอใจกับประชาชนที่สนับสนุนคณะก้าวหน้า มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่าไม่ตรงไปตรงมากับประชาชน ไม่รักษาจุดยืนทางการเมือง ทำงานการเมืองแบบฉวยโอกาสแบบนักธุรกิจที่หวังผลกำไรระยะสั้น (ผู้สนับสนุนพรรคประชาชน, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2568) อีกกรณีหนึ่งที่ตอกย้ำการเดินเกมวางยุทธ์ศาสตร์การเมืองที่ผิดพลาด คือ กรณีการลาออกของรุจิภาส ทรัพยา อดีต ส.อบจ.ชลบุรี เขต 5 จากคณะก้าวหน้า เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่า คณะก้าวหน้าหักหลังคนชลบุรี รอบ 2

ไม่เคารพการตัดสินใจประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่ม ทำให้เห็นว่า คณะก้าวหน้าทำการเมืองไม่แตกต่างจากนักการเมืองอื่นที่ตนเองเคยวิพากษ์วิจารณ์ สร้างมาตรฐานและบรรทัดฐานทางการเมืองต่ำ (แกนนำคณะก้าวหน้าจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2568)

การลาออกของรุจิภาส ทรัพยา เกิดคำถามจากคนในพื้นที่อย่างกว้างขวาง เนื่องด้วยเหลืออีกเพียง 2 เดือนจะเข้าเงื่อนไขครบ 180 วัน ตามกฎหมายไม่ต้องเลือกตั้งใหม่ อีกทั้งวาระของ สภา อบจ.ชลบุรีชุดนี้จะหมดลงกลางเดือนธันวาคม 2567 สังคมยังตั้งคำถามว่า ในการจัดเลือกตั้ง ส.อบจ.ชลบุรี แทนตำแหน่งที่ลาออกนี้ มีนัยยะทางการเมืองหรือไม่ เนื่องจากการลาออกของ รุจิภาส ทรัพยา คณะก้าวหน้า ในห้วงเวลานี้จะต้องจัดการเลือกตั้งใหม่และต้องใช้งบประมาณภาษีประชาชน 3 ล้านบาท คณะก้าวหน้าไม่ชี้แจงและไม่มีคำตอบใดกับประชาชนอย่างตรงไปตรงมา (ประชาชนผู้สนใจการเมืองเขต 5 จังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2568) หลังการลาออกของรุจิภาส ทรัพยาก็มีการเปิดรับสมัครเลือกเป็น ส.อบจ.ชลบุรี ในเขต 5 ใหม่ ปรากฏว่า มีผู้สมัครที่น่าสนใจ คือ มนตรี แสนเวียงจันทร์ ผู้สมัครในนามคณะก้าวหน้าที่มีความใกล้ชิดกับแกนนำจิตวิณญาณของพรรคประชาชน ยิ่งสร้างความสับสนให้กับประชาชนว่า รุจิภาส ทรัพยา ลาออกทำไม และในขณะที่มีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในพื้นที่ปรากฏว่ามีการขึ้นป้ายเป็นรูปคู่ของอดีต ส.อบจ. คือ รุจิภาส ทรัพยา ที่เพิ่งลาออกไป

มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ในกลุ่มผู้ติดตามสนใจการเมืองในจังหวัดชลบุรีว่า มนตรี แสนเวียงจันทร์ ผู้สมัคร ส.อบจ. เขต 5 แทนนายรุจิภาส ทรัพยา ในนามกลุ่มก้าวหน้าเป็นคนที่นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เพื่อเตรียมการให้นายมนตรี แสนเวียงจันทร์ ลงสมัครนายก อบจ.ชลบุรี 2568 ลงแข่งขันกับกลุ่มบ้านใหญ่ โดยมีการร่วมมือกันอย่างลับ ๆ ระหว่างกลุ่มสิงห์โตทอง กลุ่มพลังใหม่ในการโค่นกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (ตระกูลคุณปลื้ม) ในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้งซ่อมได้มีเครือข่ายกลุ่มสิงห์โตทองและกลุ่มพลังใหม่เดินสายหาเสียงช่วยนายมนตรี แสนเวียงจันทร์อย่างเต็มที่ (แกนนำคณะก้าวหน้าจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2568)

ภูมิหลังของมนตรี แสนเวียงจันทร์ มีอาชีพเป็นนักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ของจังหวัดอาศัยอยู่ในเขตอำเภอพานทองอีกฝากหนึ่งของพื้นที่ที่เขาลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อม เหตุที่เขาลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อม เพราะเขาขาดคุณสมบัติเรื่องวุฒิการศึกษาในการเตรียมลงสมัครนายก อบจ. 2568 ในนามคณะก้าวหน้า เนื่องจากมนตรี แสนเวียงจันทร์ มีวุฒิการศึกษาสูงสุด คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งคุณสมบัติผู้สมัครนายก อบจ. ตาม พรบ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2540 กำหนดไว้ว่า ผู้สมัครต้องมีวุฒิขั้นต่ำต้องจบปริญญาตรี หรือจะต้องเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกรัฐสภามาก่อน (ผู้จัดการออนไลน์, 2567) คณะก้าวหน้าจึงอาศัยช่องทางกฎหมายให้มนตรี แสนเวียงจันทร์ ลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อม เพื่อให้อยู่ในเงื่อนไขเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้มีคุณสมบัติในการลงสมัครนายก อบจ.

หลังจากการลงสมัครของมนตรี แสนเวียงจันทร์ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะก้าวหน้า เปิดตัวประกาศสนับสนุนอย่างแข็งขัน ท่ามกลางกระแสวิพากษ์กันอย่างกว้างขวางในจังหวัดชลบุรี ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะก้าวหน้าและแกนนำคณะก้าวหน้าไม่ได้แยแสต่อความความรู้สึกผิดหวังของประชาชนที่คณะก้าวหน้าทำงานการเมืองไม่ตรงไปตรงมา ไม่มีวุฒิภาวะทางการเมืองที่ดี พวกเขาเดินสายรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งซ่อมอย่างเต็มที่ บรรดาแกนนำของพรรคก้าวไกลและคณะก้าวหน้าต่างลงพื้นที่ช่วยมนตรี แสนเวียงจันทร์ อย่างไม่รู้ร้อนหนาวอารมณ์ทางการเมืองของประชาชน

แต่ในมุมของประชาชนมองออกว่า การเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ของคณะก้าวหน้าเป็นการเลือกตั้งที่แฝงไปด้วยนัยทางการเมืองของธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะก้าวหน้าเพื่อเตรียมผู้สมัครของคณะก้าวหน้าลงแข่งขันเผชิญศึกใหญ่หวังโค่น “บ้านใหญ่บางแสน” ที่มีวิทยา คุณปลื้ม นายก อบจ.ชลบุรี หลายสมัยในนามกลุ่มเรารักชลบุรีเป็นแม่ทัพใหญ่ (เนตรทิพย์ออนไลน์, 2568) ผลการเลือกตั้งซ่อมนายมนตรี แสนเวียงจันทร์ พ่ายแพ้การเลือกตั้ง เพราะความไม่ตรงไปตรงมาของคณะก้าวหน้า ผลการเลือกตั้งพิสิษฐ์ (ชำนาญ) ประเสริฐพงษ์ ผู้สมัครเบอร์ 2 กลุ่มเรารักชลบุรี ชนะการเลือกตั้งไปด้วยคะแนน 3,904 คะแนน ส่วนมนตรี แสนเวียงจันทร์ เบอร์ 1 คณะก้าวหน้า ได้คะแนน 2,962 คะแนน (มติชนออนไลน์, 2567ข) เป็นการลงโทษของประชาชนที่ไม่พอใจวุฒิภาวะทางการเมืองของคณะก้าวหน้าที่ทำงานการเมืองไม่ตรงไปตรงมา เป็นการทำงานการเมืองที่ทรยศเจตจำนงคนชลบุรี ครั้งที่ 2

หลังจากการวางยุทธศาสตร์การเมืองผิดพลาด ครั้งที่ 2 ของธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะก้าวหน้า ปฏิเสธการตอบคำถามสื่อมวลชนที่รัฐสภาที่ถามถึงกรณีคณะก้าวหน้าให้ ส.อบจ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ลาออกจากตำแหน่งก่อนครบวาระ เพื่อเปิดทางให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยให้ว่าที่ผู้สมัครนายก อบจ.ชลบุรี ลงสมัครในตำแหน่งนี้ เพื่อให้ได้คุณสมบัติครบตามเกณฑ์จะลง โดยระบุเพียงว่า (มติชนออนไลน์, 2567ค)

“ผมไม่มีความเห็น...มันจบไปแล้ว....” (กรุงเทพธุรกิจ, 2567)

การวางยุทธศาสตร์การเมืองผิดพลาด ครั้งที่ 2 ของธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะก้าวหน้า กระทบยุทธการจับมือโค่นบ้านใหญ่ คุณปลื้ม ที่ผนึกกำลังกันอย่างลับ ๆ ระหว่างคณะก้าวหน้า และกลุ่มพลังใหม่ หาตัวผู้สมัครนายก อบจ. 2568 ไม่ได้ ในระยะเวลาการเปิดตัวของทั้ง 2 กลุ่ม นำไปสู่ความเห็นที่แตกต่างกันในคณะก้าวหน้าที่จะไม่ส่งผู้สมัครนายก อบจ. 2568 เพราะต้องการให้แกนนำคณะก้าวหน้ายอมรับความผิดพลาดและหันกลับมาทำงานการเมืองท้องถิ่นอย่างมีวุฒิภาวะที่ถูกต้องทางการเมือง ไม่อยากให้คณะก้าวหน้าเล่นเกมการเมืองหวังเพียงแค่ชัยชนะทางการเมือง โดยไม่แสแยกับความรู้สึกของประชาชนที่ให้การสนับสนุนคณะก้าวหน้าและพรรคก้าวไกลในเวลานั้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อคะแนนนิยมในระยะยาว ข้อเสนอของประชาชนที่สนับสนุนคณะก้าวหน้าและคณะทำงานคณะก้าวหน้าในจังหวัดไม่ได้มีความหมายแต่อย่างใด อำนาจการตัดสินใจที่แท้จริงของคณะก้าวหน้าอยู่ที่การตัดสินใจของแกนนำระดับสูงในส่วนกลางเท่านั้น (ผู้สนับสนุนพรรคประชาชน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2568)

สุดท้ายมติของคณะก้าวหน้าที่ตัดสินใจโดยแกนนำระดับสูงได้ตัดสินใจส่งนางสาวชุดาภัค วสุเนตรกุล ในโค้งสุดท้ายของการเปิดตัวผู้สมัครนายก อบจ.ชลบุรี 2568 ในอดีตเธอเคยเป็นเจ้าหน้าที่ผู้สนับสนุนพรรคอนาคตใหม่ และทำหน้าที่ช่วย ส.ส.กฤษฎิ์ ชีวะธรรมมานนท์ ส.ส.ชลบุรี เขต 6 เป็นบุตรสาวของนายธราภร วสุเนตรกุล นายกสมาคมโผวเล้ง จ.ชลบุรี ทั้งนี้ ชุดาภัค วสุเนตรกุลไม่ได้เตรียมความพร้อมใดใดสำหรับการเลือกตั้ง นายก อบจ. 2568 หวังเพียงใช้กระแสของพรรคประชาชนเป็นกระแสนำในการเลือกตั้งครั้งนี้ ในส่วนของ ส.อบจ. คณะก้าวหน้าได้วางยุทธศาสตร์ส่งผู้สมัคร ส.อบจ. ในเขตเมืองและเขตที่ ส.ส. ของพรรคก้าวไกลลงแข่งขันด้วยจำนวน 25 เขต โดยกลุ่มผู้สมัคร ส.อบจ.ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ (ผู้สนับสนุนพรรคประชาชน, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2568)

กล่าวโดยสรุป ข้อค้นพบของการศึกษาพบว่า พลวัตของโครงสร้างอำนาจการเมืองในจังหวัดชลบุรีมีผลสัมพันธ์กับการเมืองของการเลือกตั้งนายก อบจ. และ ส.อบจ. 2568 จากโครงสร้างอำนาจขั้วเดียวและมีลักษณะการผูกขาดอำนาจเปลี่ยนมาเป็น 3 ขั้วอำนาจใหม่ภายใต้พลวัตของโครงสร้างอำนาจประกอบด้วย 1. กลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (ตระกูลคุณปลื้ม) 2. กลุ่มพลังใหม่ (สุชาติ ชลกลิ่น) และ 3. พรรคประชาชน การเมืองการต่อสู้แข่งขันในการเลือกตั้งการเลือกตั้งนายก อบจ และ ส.อบจ. 2568 เป็นการต่อสู้แข่งขันกันระหว่าง 3 กลุ่มอำนาจภายใต้พลวัตของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นส่งผลให้กลุ่มการเมืองทั้ง 3 ต้องการปรับตัวเพื่อให้กลุ่มของตนเองสามารถรักษาพื้นที่อำนาจทางการเมืองให้ได้มากที่สุดเพื่อวางฐานเครือข่ายอำนาจทางการเมืองในจังหวัดชลบุรีต่อไป

การปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.อบจ.) พ.ศ. 2568

กลุ่มการเมืองทั้ง 3 มีการปรับตัวในการเลือกตั้ง นายก อบจ. และ ส.อบจ. ในครั้งนี้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นผลสัมพันธ์กับพลวัตของโครงสร้างอำนาจที่เปลี่ยนไป กลุ่มการเมืองไม่สามารถทำงานการเมืองการบริหารการเลือกตั้งแบบเดิม เพื่อหวังช่วงชิงชัยชนะในสนามการเมืองของการเลือกตั้งแบบเดิมได้ เพราะมีกลุ่มการเมืองเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบภายใต้พลวัตของโครงสร้างอำนาจและกลุ่มการเมืองที่เกิดใหม่เหล่านั้นเป็นกลุ่มที่ฐานมวลชน มีทรัพยากร มีเครือข่ายนักการเมืองสนับสนุน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ที่เข้ามามีบทบาทในการเมืองของการเลือกตั้งมากขึ้น ลักษณะมีการปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้ง นายก อบจ. และ ส.อบจ. 2568 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การปรับตัวไปสู่การเมืองเชิงนโยบาย พบว่า กลุ่มการเมืองมีการปรับตัวไปสู่การเมืองเชิงนโยบายมากขึ้น จากในอดีตการบริหารการเมืองในการเลือกตั้งจะอาศัยรูปแบบเก่าที่เน้นความสัมพันธ์เครือข่าย คะแนนจัดตั้ง และกลไกอุปถัมภ์ ฯลฯ ปรับตัวมาสู่พัฒนาแนวคิดเชิงนโยบายที่ต้องการแก้ปัญหาให้กับประชาชนมากขึ้น มีการปรับตัวเชิงปฏิบัติการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในการเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนานโยบาย แทนการหาเสียงเฉพาะช่วงเลือกตั้ง ผู้สมัครเริ่มจัดกิจกรรมลงพื้นที่ตลอด 2 - 3 ปีก่อนเลือกตั้ง

สร้างพื้นที่ฐานเสียงผ่านทำกิจกรรมอบรมอาชีพ กลุ่มกีฬา กลุ่มเยาวชนหรือเวทีชาวบ้านประจำเดือน สะสมความสัมพันธ์ระยะยาวและพัฒนาไปสู่การข้อเสนอเชิงนโยบาย (แกนนำกลุ่มเรารักชลบุรี, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2568) เช่น กลุ่มเรารักชลบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองจากขั้วอำนาจหลัก คือ บ้านใหญ่บางแสน แม้ว่ากลุ่มนี้จะมีความได้เปรียบจากต้นทุนทางสังคม เครือข่ายฐานคะแนนเสียง เครือข่ายกลไกนักการเมือง ฯลฯ แต่พบว่า การเมืองของการเลือกตั้งครั้งนี้ กลุ่มเรารักชลบุรี ได้พัฒนานโยบายสาธารณะที่การพัฒนาจากกลุ่มปัญหาต่าง ๆ และต่อยอดมานโยบายเดิมเมื่อการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (แกนนำกลุ่มเรารักชลบุรี, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

ในการเลือกตั้งครั้งนี้กลุ่มเรารักชลบุรีชูนโยบาย “ต่อยอด ต่อเนื่อง เพื่อเมืองชลบุรี” เสนอนโยบาย 7 ด้าน เพื่อชีวิตที่ดีของชาวชลบุรี ยกระดับเมืองชลบุรีเป็นชลบุรีมหานครของคนทุกวัย ประกอบด้วย 1. ยกระดับมหานครแห่งเศรษฐกิจดี 2. ยกระดับมหานครแห่งสุขภาพดี 3. ยกระดับมหานครแห่งการพัฒนาเมือง (Smart City) 4. ยกระดับมหานครแห่งสิ่งแวดล้อมดี 5. มหานครแห่งการศึกษาดี 6. ยกระดับมหานครแห่งการท่องเที่ยวและกีฬา และ 7. ยกระดับมหานครแห่งสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ส่วนผู้สมัครจากพรรคประชาชน นางสาวชุดาภัค วสุเนตรกุล ได้เสนอ 18 โยบาย เปลี่ยนชลบุรี ให้ดีกว่าเดิม สร้างบ้านชลบุรีให้มั่นคง ด้วยเสาหลัก 3 ด้าน คือ คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และการบริหารเมือง เพื่อทำให้ชลบุรีดีกว่าที่เป็นอยู่ ผ่านการบริหารงานอย่างโปร่งใส และเท่าทันโลก (แกนนำกลุ่มเรารักชลบุรี, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2568) ในขณะที่นายประมวล เอมเปีย ผู้สมัครนายก อบจ.ชลบุรี ทีมชลบุรีแบบใหม่ เสนอนโยบาย 4 ดี เพื่อชีวิตที่ดีของชาวชลบุรี มหานครแห่งเศรษฐกิจดี มหานครแห่งสิ่งแวดล้อมดี มหานครแห่งการศึกษาดี และมหานครแห่งสุขภาพดี (ผู้สมัคร ส.อบจ. คณะก้าวหน้าจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2568)

การปรับตัวของกลุ่มการเมืองในการเลือกตั้งนายก อบจ. และ ส.อบจ. ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเมืองท้องถิ่นในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transition) ที่นักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในเชิงนโยบาย ด้วยการนำปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นมากำหนดเป็นสัญญาประชาคมท้องถิ่น (Local Social Contract) สร้างข้อตกลงเป็นพันธสัญญาระหว่างนักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน โดยหลักการผู้วิจัยเห็นว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการยกระดับการเมืองท้องถิ่นและเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยตัวแทน (Representative Democracy) ในระดับท้องถิ่นที่สำคัญอันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาการเมืองและระบอบประชาธิปไตยในระยะยาว

2. การปรับตัวในเชิงกลยุทธ์การหาเสียง พบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งในส่วนของนายก อบจ. และ ส.อบจ. มีการปรับตัวในเชิงกลยุทธ์การหาเสียงจากการพึ่งพาฐานเสียงเดิมที่เป็นต้นทุนทางสังคม (Social Capital) ของตนเองให้ความสำคัญหัวคะแนนในพื้นที่ต่าง ๆ อาศัยเครือข่ายฐานะคะแนนจัดตั้ง การเดินพบประชาชนในเขตเลือกตั้ง ป้ายหาเสียง การใช้รถแห่ หรือเวทีปราศรัยเป็นหลัก มีการปรับตัวมาสู่

การใช้ช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่มากขึ้น การศึกษาพบว่า ผู้สมัครนายก อบจ. และ ส.อบจ. มีการปรับตัวในเชิงกลยุทธ์การหาเสียงมาช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น Facebook, TikTok, YouTube, Instagram, Line เพื่อสร้างเนื้อหาทางการเมืองในรูปแบบใหม่ และเป็นการขยายฐานเสียงนอกเหนือจากเครือข่ายดั้งเดิม และเป็นสร้างการตลาดการเมืองเชิงเนื้อหา (Content-based Campaigning) การผลิตสื่อการเมืองแบบเล่าเรื่อง (Politics Storytelling) แทนการโฆษณา เช่น เนื้อหาการเล่าเรื่องชีวิตของผู้สมัคร สร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์ร่วมกับชุมชน เช่น ปัญหาการใช้ชีวิต ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาผลกระทบจากการพัฒนา มีการสร้างคลิปวิดีโอสั้นในการพบชาวบ้าน การแนะนำตัว การแสดงวิสัยทัศน์สั้น ฯลฯ เพื่อสร้างตัวตนทางการเมืองของผู้สมัครและต้องการให้เกิดการสื่อการเมืองรูปแบบใหม่เข้าถึงกลุ่มประชาชนที่หลากหลาย เช่น กลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มชนชั้นกลาง กลุ่มเปราะบาง กลุ่มผู้สูงวัย กลุ่มคนทำงาน และกลุ่มหลากหลายทางเพศ (ผู้สมัคร นายก อบจ., สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2568)

นอกจากนี้การศึกษา พบว่า กลุ่มการเมืองและผู้สมัครมีความพยายามสร้างการสื่อสารการเมืองที่ต้องการให้ประชาชนเห็นการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ทางการเมือง (Political Rebranding) จากภาพจำในอดีตที่เป็นทายาทตระกูลการเมือง ผู้มีบารมีท้องถิ่น มาเป็นนักบริหารมืออาชีพ มีวิสัยทัศน์ เข้าใจปัญหาท้องถิ่น มีประสบการณ์ เป็นผู้นำในการสร้างนวัตกรรมสาธารณะ เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์นโยบายที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของเมืองและเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ไม่เพียงมุ่งแก้ปัญหาเดิมแต่พยายามวางวิสัยทัศน์ระยะยาวในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (แกนนำกลุ่มเรารักชลบุรี, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2568)

3. การปรับตัวของคณะทำงานในการวางแผนการเลือกตั้ง พบว่า ผู้สมัครนายก อบจ. และ ส.อบจ. ทั้ง 3 กลุ่ม มีการจัดวางระบบการคณะทำงานในการวางแผนการเลือกตั้งแบบมืออาชีพ (Professionalization of Campaign Team) มากขึ้น ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบคณะทำงานในการวางแผนการเลือกตั้งแบบเดิมค่อนข้างมาก โดยการบริหารการเลือกตั้งในอดีตจะอาศัยความเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม คณะทำงานการวางแผนการเลือกตั้งประกอบด้วยเครือญาติ กลุ่มคนใกล้ชิด เครือข่ายนักการเมือง อดีตข้าราชการ และกลุ่มผู้นำชุมชน เป็นต้น และอาศัยวิธีการบริหารการเลือกตั้งรูปแบบเดิมจากประสบการณ์ในอดีตเป็นวิธีการหลัก เช่น การประเมินสถานการณ์จากข่าวลือ การแผนจากประสบการณ์เดิมไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์ เลือกฟังข้อมูลเพียงด้านเดียวโดยเฉพาะกลุ่มคนใกล้ชิดที่แกนนำเชื่อถือ (ผู้สมัคร ส.อบจ.กลุ่มเรารักชลบุรี, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2568)

แต่การเลือกตั้งครั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำกลุ่มการเมือง และผู้สมัครนายก อบจ. (ผู้สมัคร นายก อบจ., สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2568) ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยตรงกันว่า ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้มีการปรับรูปแบบคณะทำงานในการวางแผนการเลือกตั้งแตกต่างไปจากรูปแบบเดิมค่อนข้างมาก ความสำคัญกับคณะทำงานในการวางแผนการเลือกตั้งแบบมืออาชีพมากขึ้น มีการจัดรูปแบบคณะทำงาน

ที่เป็นระบบ มีการจัดองค์กร มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน มีการวางทีมงานด้านยุทธศาสตร์การสื่อสารการเมือง ทีมงานที่ปรึกษาการวางนโยบาย ทีมงานผู้จัดการฝ่ายหาเสียงในพื้นที่ทุกเขตเลือกตั้ง ทีมกลุ่มผู้วางแผนยุทธศาสตร์การเมืองในภาพรวมในระดับแกนนำที่จะเป็นผู้ตัดสินใจ และมีทีมงานผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ด้านกฎหมายท้องถิ่น ด้านการเมืองท้องถิ่น และทีมงานการวางแผนการบริหารการเลือกตั้งในชุมชนทุกหน่วยเลือกตั้ง

โดยรูปแบบการทำงานของคณะทำงานวางแผนการเลือกตั้งครั้งนี้อาศัยหลักวิชาการมากขึ้น มีการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Management) ที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำมาวางแผนการเลือกตั้งการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อประเมินสถานการณ์บนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีการทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Mapping) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อปรับนโยบายสาธารณะให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละเขตเลือกตั้งและครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม และมีการสำรวจคะแนนนิยม (Poll) อยู่เป็นระยะตลอดเวลาหาเสียงเลือกตั้งและนำมามาปรับกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้ง (ผู้สมัครนายก อบจ., สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2568)

4. การปรับตัวต่อความคาดหวังของประชาชนในการบริหาร อบจ.ตามธรรมาภิบาล พบว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้กลุ่มผู้สมัครได้ให้ความสำคัญกับการปรับตัวต่อความคาดหวังของประชาชนต่อการบริหาร อบจ. ตามธรรมาภิบาล กลุ่มผู้สมัครทุกกลุ่มได้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบจ. ผ่านนโยบายของผู้สมัครอย่างชัดเจน เนื่องจากประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่เป็นกลุ่มชนชั้นกลางมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นและมีข้อเรียกร้องให้การบริหารจัดการ อบจ.ชลบุรี ในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณมากที่สุดในประเทศ ทำให้บรรดาผู้สมัครต้องให้ความสำคัญกับการปรับตัวต่อความคาดหวังของประชาชนในการบริหาร อบจ.ตามธรรมาภิบาล เช่น มีข้อเสนอเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น ในการจัดทำงบประมาณที่โปร่งใส การรับฟังเสียงประชาชน ผ่านเวทีรับฟังความคิดเห็น การลงพื้นที่หรือการจัดประชาพิจารณ์ หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจแบบอุปถัมภ์และเน้นความยุติธรรม เสมอภาคในการให้บริการประชาชน การปรับตัวต่อความคาดหวังของประชาชนในการบริหาร อบจ. ตามธรรมาภิบาล พยายามปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำงาน และพฤติกรรมทางการเมือง ให้สอดคล้องกับอุดมการณ์หลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างความชอบธรรมในการบริหาร อบจ. และรักษาฐานความนิยมของประชาชนในยุคที่การเมืองเปลี่ยนแปลงเร็วและความคาดหวังของประชาชนสูงขึ้น (ผู้สมัคร ส.อบจ.พรรคประชาชน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2568)

นอกจากนี้ ยังพบว่า การปรับตัวต่อความคาดหวังของประชาชนในการบริหาร อบจ.ตามธรรมาภิบาล สะท้อนได้จากการณรงค์ในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น “โปร่งใส - ตรวจสอบได้” “การบริหารแบบมีส่วนร่วม” “การรับฟังเสียงประชาชน” “สภาพลเมือง” เป็นสร้างภาพลักษณ์ใหม่ทางการเมืองท้องถิ่นที่มาจากความคาดหวังของประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน และเป็นการลดภาพลักษณ์

ของการเมืองแบบเก่า เช่น การแจกของ การซื้อเสียง หรือการพึ่งพาครอบครัวทางการเมือง การปรับตัวต่อความคาดหวังของประชาชนในการบริหาร อบจ. ตามธรรมาภิบาลการเปลี่ยนวิธีทำการเมือง ให้สอดคล้องกับมาตรฐานใหม่ที่ประชาชนคาดหวัง ไม่ใช่แค่เอาชนะการเลือกตั้ง แต่ต้องได้ความชอบธรรมทางสังคมและความคาดหวังของประชาชนในการบริหาร อบจ. ตามธรรมาภิบาล ควบคู่กัน (ผู้สมัคร ส.อบจ. เรารักชลบุรี, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2568)

สรุปและอภิปรายผล

พลวัตโครงสร้างอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้เปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างอำนาจขั้วเดียว (Monopoly) ที่กลุ่มบ้านใหญ่บางแสนครอบงำมาอย่างยาวนาน มาเป็นโครงสร้างอำนาจแบบ 3 ขั้ว ได้แก่ กลุ่มบ้านใหญ่ กลุ่มพลังใหม่ และพรรคประชาชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การปรับตัวของกลุ่มการเมืองในหลายมิติ ได้แก่ (1) การปรับตัวไปสู่การเมืองเชิงนโยบาย (2) การปรับตัวในเชิงกลยุทธ์การหาเสียง (3) การจัดการคณะทำงานในสนามเลือกตั้ง และ (4) การตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนในด้านธรรมาภิบาล การวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบของการเมืองสามขั้วในระดับท้องถิ่นและการปรับตัวเชิงซ้อนของกลุ่มการเมืองภายใต้พลวัตทางอำนาจ อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงการขยายบทบาทของพรรคการเมืองระดับชาติเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นในบริบทที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น (Local Power Structure) และการปรับตัวของกลุ่มการเมือง (Political Adaptation) โดยเฉพาะพลวัตการเปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างอำนาจแบบรวมศูนย์หรือแบบผูกขาดไปสู่โครงสร้างอำนาจแบบพหุนิยมหรือมีหลายขั้วอำนาจ (Pluralism/ Multi-Polarity) ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นมีนัยยะสำคัญในทางวิชาการ ผู้วิจัยได้พิจารณาข้อค้นพบกับงานวิชาการคลาสสิกและงานร่วมสมัยในแวดวงรัฐศาสตร์และการเมืองท้องถิ่น โดยมีข้อสรุป ดังนี้

1. พลวัตของโครงสร้างอำนาจ (Power Structure Dynamics) ผู้วิจัยได้พิจารณจากงาน Dahl (1961) งานของเขาชี้ให้เห็นว่า อำนาจในระดับท้องถิ่นมิได้กระจุกตัวอยู่กับกลุ่มเดียว แต่จะกระจายตัวไปยังกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ที่มีความสามารถในการเคลื่อนไหวทางการเมืองและเข้าถึงประชาชน ในงาน Who Governs? ศึกษาการเมืองท้องถิ่นใน New Haven, Connecticut ของเขาพบว่า การเมืองท้องถิ่นมีแนวโน้มเปลี่ยนจากโครงสร้างอำนาจแบบกลุ่มเดียวครอบงำ (Monopoly of Power) ไปสู่พหุนิยม โดยมีหลายกลุ่มผลประโยชน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้นมีการต่อสู้แข่งขันกันในสนามอำนาจ มีความสอดคล้องกับกรณีของชลบุรีที่จากเดิมเป็นการเมืองขั้วเดียว (Monopoly) ของกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน เปลี่ยนเป็นโครงสร้างแบบ 3 ขั้ว เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น และงาน

Gaventa (1980) กับงาน Power and Powerlessness ชี้ให้เห็นว่า พลวัตของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจมักเกิดจากแรงต้านจากภายในท้องถิ่น เช่น การเกิดขึ้นของกลุ่มการเมืองใหม่ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มคนรุ่นใหม่ หรือปัจจัยภายนอก เช่น การปฏิรูประบบการปกครอง กระแสการเมืองระดับชาติ พรรคการเมือง ซึ่งในกรณีชลบุรีอาจสะท้อนถึงการเข้าสู่สนามของพรรคประชาชน (คณะก้าวหน้าเดิม) ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชนชั้นกลาง และกลุ่มประชาชนที่ต้องการการเมืองใหม่ หรือการก่อรูปขึ้นของกลุ่มพลังใหม่ที่เป็นกลุ่มการเมืองที่แตกตัวออกจากกลุ่มบ้านใหญ่บางแสน

2. การปรับตัวของกลุ่มการเมือง (Political Adaptation) ผู้วิจัยได้นำงานของ Clarke (1998) กับงาน The Work of Cities เขาชี้ให้เห็นว่า การแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นในยุคใหม่ทำให้กลุ่มการเมืองต้องเปลี่ยนจากการเมืองการเมืองแบบอุปถัมภ์ (Patron-client Politics) ไปสู่การเมืองเชิงนโยบาย (Policy-based Politics) รูปแบบของการแข่งขันทางการเมืองที่เน้นนโยบายเป็นหลักในการหาเสียงและขอคะแนนเสียงจากประชาชน มากกว่าการพึ่งพาความสัมพันธ์ส่วนตัว อุปถัมภ์ หรือการเมืองแบบกลุ่มอิทธิพล เพื่อดึงดูดเสียงสนับสนุนจากกลุ่มประชาชนพลเมืองที่มีการศึกษาและมีความตื่นตัวทางการเมืองมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของผู้วิจัยในเรื่องการปรับตัวไปสู่การเมืองเชิงนโยบายของกลุ่มการเมืองในการเลือกตั้งครั้งนี้ และสอดคล้องกับงานของ Hayward (2000) กับงาน De-Facing Power เขาวิเคราะห์ว่าอำนาจในท้องถิ่นเปลี่ยนไปจาก “การควบคุมแบบตรง” ไปสู่ “การกำหนดวาระและบรรทัดฐาน” กลุ่มการเมืองจึงต้องตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัย

1. การเลือกตั้งนายก อบจ. 2568 ชี้ว่า การเมืองท้องถิ่นของไทยกำลังเคลื่อนตัวจาก “ระบบเจ้าถิ่นที่ผูกขาดอำนาจ” สู่ “ระบบแข่งขันแบบพหุนิยม” หรือ “พหุนิยมในระดับท้องถิ่น” โดยที่กลุ่มการเมืองสามารถสร้างฐานเสียงผ่านนโยบายสาธารณะ ภาพลักษณ์ การสื่อสารการเมือง เทคโนโลยีสมัยใหม่ มากกว่าการผูกขาดเชิงเครือญาติ ตระกูลการเมือง เครือข่ายอำนาจ

2. การปรับตัวของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในบริบทพหุนิยมท้องถิ่นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มอำนาจดั้งเดิมต้องปรับตัวโดยใช้กลยุทธ์นโยบายสาธารณะ การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และการบริหารภาพลักษณ์ต่อประชาชน ไม่สามารถอาศัยเครือข่ายเดิมเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

3. ข้อจำกัดพหุนิยมจำกัด (Limited Pluralism) เป็นรูปแบบเฉพาะในบริบทไทย แม้จะมีหลายกลุ่มอำนาจ แต่ข้อจำกัดเชิงสถาบันและโครงสร้างรัฐราชการยังทำให้กลุ่มการเมืองไม่สามารถพัฒนาไปสู่พหุนิยมเต็มรูปแบบไม่มีอำนาจการต่อรองกับรัฐจึงเกิดเป็นพหุนิยมแบบจำกัด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 จากข้อค้นพบทำให้เราเห็นว่า ทิศทางการปรับตัวของการเมืองท้องถิ่นที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น มีการยกระดับจากการเมืองแบบดั้งเดิมไปสู่การเมืองเชิงนโยบายมากขึ้น เพราะฉะนั้นจึงเป็นโอกาสสำคัญในการสนับสนุนการเมืองผลักดันการเมืองเชิงนโยบายในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น ภาครัฐควรส่งเสริมให้มี “เวทีสาธารณะท้องถิ่น” เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในองค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ ได้นำเสนอนโยบายของตนเองและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะท้องถิ่น เช่น การจัดเวทีถกแถลงนโยบายในแต่ละเขตเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่ส่งเสริมให้ผู้สมัครต้องแสดงนโยบายพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างเป็นทางการ พร้อมแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติและแนวทางการประเมินผลนโยบายในระยะยาว

1.2 ภาครัฐต้องเอาจริงเอาจังมีความจริงใจในการผลักดันการบริหารงานตามธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยเสนอให้กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นวางกรอบธรรมาภิบาลที่ชัดเจน เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำงบประมาณและการเปิดเผยข้อมูลการใช้งบประมาณ ส่งเสริมระบบประเมินผลผู้บริหารท้องถิ่นโดยประชาชน เช่น “Report Card รายงานวาระประชาชน” ที่ให้ประชาชนให้คะแนนการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดรายปีผ่านระบบออนไลน์หรือการเปิดเวทีสาธารณะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.3 รัฐบาลต้องสนับสนุนการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงปรับปรุงกรอบอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้สามารถดำเนินโครงการด้านสาธารณสุข การศึกษา และเศรษฐกิจท้องถิ่นได้มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การแข่งขันเชิงนโยบายสาธารณะมีความหมายมากกว่าแค่คำพูดในการหาเสียง

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการสำหรับกลุ่มการเมืองท้องถิ่น

2.1 การพัฒนาทีมยุทธศาสตร์การเลือกตั้งแต่ละกลุ่มควรลงทุนพัฒนาทีมงานที่มีความรู้ในด้าน Data Analytics การสื่อสารการเมือง และการประเมินพฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อวางแผนการหาเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ แทนการพึ่งพาเครือข่ายแบบอุปถัมภ์เดิม ควรมีการฝึกอบรม “ทีมเงา” หรือ Shadow Cabinet ในการจัดทำข้อเสนอนโยบายและเตรียมบุคลากรสำหรับงานบริหารหลังการเลือกตั้ง

2.2 การสร้างฐานเสียงผ่านเครือข่ายประชาสังคมกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ควรสร้างพันธมิตรกับภาคประชาสังคม องค์กรเยาวชน และเครือข่ายอาชีพต่าง ๆ ในแต่ละอำเภอ เพื่อสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูล ความต้องการ และข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แนวทางนี้

จะช่วยให้การเมืองท้องถิ่นไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงในเครือญาติหรืออิทธิพลทางเศรษฐกิจแต่เปิดกว้างสู่การมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้างมากขึ้น

2.3 การปรับวิธีสื่อสารกับประชาชนให้ตรงกับความคาดหวังยุคใหม่ผู้สมัครควรใช้เครื่องมือสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะการผลิตเนื้อหาที่อธิบายนโยบายอย่างเข้าใจง่าย เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น เพื่อเข้าถึงประชาชนหลากหลายกลุ่มควรใช้ “ข้อมูลพื้นที่” เช่น ปัญหาเฉพาะในแต่ละอำเภอเป็นฐานในการสื่อสาร แทนการใช้ข้อความโฆษณาทั่วไป

3. ข้อเสนอสำหรับสถาบันและองค์กรสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

3.1 สถาบันการศึกษาและองค์กรวิชาการควรจัดทำงานวิจัยและเวทีระดมความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเลือกตั้งท้องถิ่น

3.2 องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และสื่อท้องถิ่นควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด อย่างเป็นระบบและโปร่งใส

3.2 ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทร่วมในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดผ่านการส่งเสริมการพัฒนา “สภาพลเมืองในฐานะสถาบันการเมืองภาคประชาชน” เพื่อสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรุงเทพธุรกิจ. (2567, มิถุนายน 24). *นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะก้าวหน้า 'ธนาธร' ไม่ตอบปมเล่นเกมเลือก นายก อบจ.ชลบุรี.* วันที่ค้นข้อมูล 9 มีนาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://www.bangkokbiznews.com/politics/1129772

เนตรทิพย์ออนไลน์. (2568, พฤษภาคม 26). *สะท้าน “บ้านใหญ่ชลบุรี” “มนตรี แสนเวียงจันทร์” จากเด็กแย่งข้าวหมา... สู่เก้าอี้ใหญ่ อบจ.ชลบุรี.* วันที่ค้นข้อมูล 3 มีนาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://www.natethip.com/news.php?id=8403

ผู้จัดการออนไลน์. (2567, พฤษภาคม 9). *คนเมืองชลค้าน ! เลือกตั้งซ่อม สจ.เขต 5 ศรีราชา หลัง สจ.ทีมคณะก้าวหน้าลาออก คาด ปูทางชิงนายก อบจ.ชลบุรี ชี้ รัฐต้องเสียงบ 3 ล้าน.* วันที่ค้นข้อมูล 12 มีนาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://mgronline.com/politics/detail/9670000040192

มติชนออนไลน์. (2567ก, ธันวาคม 26). *เปิด 3 แคนดิเดต ‘พลังใหม่ ชลบุรี’ ส่งชิงนายก อบจ. ชน ‘เรารักชลบุรี’ ไม่หวั่นปชน. เป็นตาอยู่.* วันที่ค้นข้อมูล 8 มีนาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/region/news_4963541

มติชนออนไลน์. (2567ข, มิถุนายน 2). *พิสิษฐ์ กลุ่มเรารักชลบุรี ชนะคณะก้าวหน้า เกือบพันคะแนน คว้าชัยเลือกตั้งซ่อม ส.อบจ.ศรีราชา.* วันที่ค้นข้อมูล 7 มีนาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/region/news_4607816

มติชนออนไลน์. (2567ค, มิถุนายน 4). *ธนาธร ปัดตอบ คณะก้าวหน้าเล่นเกมการเมือง สนามเลือกตั้ง ส.อบจ.ศรีราชา ลั่นมันจบไปแล้ว.* วันที่ค้นข้อมูล 9 มีนาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4609621

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2563) กลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (ตระกูลคุณปลื้ม) กับ การเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 8*(1), 49-80.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2554). *พัฒนาการของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออก: วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2568). *101 Policy Forum - จับตาเลือกตั้ง อบจ. 68 มุมมองจากพื้นที่.* วันที่ค้นข้อมูล 9 มีนาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://www.the101.world/101-policy-forum-thailand-local-election-68/

ภาษาอังกฤษ

Clarke, S. E. (1998). *The work of cities*. University of Minnesota Press.

Dahl, R. A. (1961). *Who governs? Democracy and power in an American city*. Yale University Press.

Gaventa, J. (1980). *Power and powerlessness: Quiescence and rebellion in an appalachian valley.* University of Illinois Press.

Hayward, C. R. (2000). *De-facing power.* Cambridge University Press.